

ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว
ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของชุมชนตำบลชุมช้าง
อำเภอพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

A STUDY OF GUIDELINES FOR SOLVING FAMILY CONFLICTS
ACCORDING TO PRINCIPLES OF BUDDHIST IN CHUMCHANG
SUBDISTRICT, PHONPHISAI DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE

พระครูจิรธรรมธัช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี (हारเทค)

วัดวังตะวันตก จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้เพื่อลดความขัดแย้งในครอบครัว 2) เพื่อศึกษาบริบทของครอบครัวในตำบลชุมช้าง อำเภอพนพิสัย จังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของชุมชนในตำบลชุมช้าง อำเภอพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่าปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของชุมชนในตำบลชุมช้าง อำเภอพนพิสัย จังหวัดหนองคาย มีสาเหตุ 2 ประการคือสาเหตุจากสามีหรือภรรยาและสาเหตุจากสังคมภายนอก แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมีหลายข้อคือ ความซื่อสัตย์และไว้วางใจ การตอบสนองเรื่องเพศสัมพันธ์ให้พอดี ขยันทำงานเพื่อเพิ่มรายได้ การให้กำลังใจกันการเอาใจใส่เอื้ออาทรต่อกันการยอมรับในตัวตนของกันและกันการเคารพให้เกียรติ คู่สมรสรู้จักอดทนและให้อภัย ซึ่งวิธีแก้ดังกล่าว สามารถปรับใช้ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักศีล 5 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักทศ 6 เป็นต้น

คำสำคัญ: แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This research was a qualitative research with three objectives; 1) to study the principles of Buddhism used to reduce family conflicts, 2) to study the context of families in Chumchang Sub-district Phon Phisai District, and 3) to study ways to resolve family conflicts according to the Buddhism principles of communities in Chumchang Sub-district Phon Phisai District Nongkhai Province. The research was found that those family conflict has two reasons such as; the cause of husband or wife and causes from external society. There were many ways to resolve conflicts as follow; honesty and trust, responding to proper sex, hard work for make more money, caring for each other, accepting one's self respect, tolerate, and forgive. These solutions could be applied according to the principles of Buddhism for example, 4 Principles of Virtuous Existence, 4 paths of accomplishment, 5 Precepts, 4 Virtues for a Good Household Life, 4 directions, etc.

Keywords: Guidelines for solving family conflicts, Principles of Buddhism

บทนำ

มนุษย์และชุมชนต่างๆที่รวมกลุ่มเป็นสังคมไทย เป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านานการดำเนินชีวิตจะควบคู่ไปกับพระพุทธศาสนาโดยการนำเอาหลักธรรมมาเป็นครรลองชีวิตเสมอมา กล่าวได้ว่า สังคมไทยกับพระพุทธศาสนาต่างเอื้อเพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมกันมาตลอด คำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทยมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมจนทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็นมีความสุขมาโดยตลอด ยกตัวอย่างเช่นในอดีตจะมีการขอข่าน้ำตอกันและกันกินได้ กล่าวคือชุมชนมีความผูกพันต่อกันตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมทางศาสนาไปปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมทางศาสนาเป็นแกนหลัก (ทักษิณี ทองสว่าง, 2537)

ในอดีตที่ผ่านมา สถาบันครอบครัวไทยมีหลักฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้าง การพัฒนาสังคม มีความใกล้ชิดและผูกพันเหมือนครอบครัวเดียวกันการสื่อสารและ สายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูพฤติกรรมในการแสดง บทบาทของครอบครัว และสถานะของมารดาบิดากับบุตรธิดา ลักษณะและปรากฏการณ์ของ บุคคลโดยรวมทั้งบรรยากาศในครอบครัว ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจิตใจและ คุณลักษณะแห่งพฤติกรรมของบุตรธิดาเพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะ ดำเนินไปอย่างไรด้วยความรักและความเข้าใจ ในลักษณะพัฒนาการและธรรมชาติของ ทุกคนในครอบครัว จะเป็นเครื่องชี้วัดสุขภาพจิตและประสิทธิภาพของครอบครัวอันจะเป็น กลไกตอบโต้หรือต่อต้านกับสิ่งเร้าต่างๆ อันเกิดจากพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงปรารถนาครอบครัว เป็นดรชนชี้ให้เห็นถึงปกติสุข (จรัญ พรหมอยู่, 2526)

ในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง หรือกระแสโลกาภิวัตน์ การบริโภควัตถุนิยมใน ยุคปัจจุบัน วิถีชีวิตของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด อันมีเหตุปัจจัยหลาย ประการ เช่น ระบบเศรษฐกิจ การบริโภค การหลั่งไหลทางวัฒนธรรมของต่างประเทศ เทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ และการเมืองการปกครอง เป็นต้น ล้วนแต่เป็นเหตุนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีผลกระทบต่อครอบครัวทำให้มี การปรับเปลี่ยนตามภาวะทางสังคมทำให้วิถีชีวิตคนไทยที่เคยเรียบง่ายมาเป็นวิถีชีวิตที่เร่งรีบ (ดารา ทีปะปาล, 2538)

การที่บุคคลสองคนจะมาใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุขและนำครอบครัวให้มีความ เจริญงอกงามไม่เกิดความทะเลาะวิวาทและขัดแย้งกันนั้น จำต้องมีหลักธรรมในศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตเช่น หลักธรรมที่เรียกว่า สมชีวิธรรม 4 อันเป็นหลักธรรมที่จะทำให้คู่สมรสมีความสมดุลอยู่ด้วยกันได้อย่างเหมาะสมหรือสม่าเสมอ กลมกลืนกัน อยู่ครองเรือนด้วยกันอย่างยืดยาว

ในอดีตในนั้นสถาบันครอบครัวไทยมีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องความเป็น ครอบครัวที่อบอุ่น เข้มแข็ง มีระบบเครือญาติ และสายใยความผูกพันที่เหนียวแน่นมั่นคง ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญต่อการ พัฒนาประเทศแต่ในปัจจุบันความเป็นครอบครัวไทยได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ปัจจุบันพบว่าครอบครัวไทยกำลังประสบปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, 2545) ได้แก่

1. ปัญหาสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง ทำให้สมาชิกในครอบครัวขาดความอบอุ่น เป็นสาเหตุทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องไปหาสิ่งที่ขาดหายโดยผิดวิธี ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมาย

2. ปัญหาการใช้เวลาอยู่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีลดน้อยลง

3. การมีสมาธิน้อยลงเป็นปัญหาที่สำคัญของครอบครัวรวมทั้งการที่มีความอดทนอดกลั้นที่น้อยลง จะเห็นได้จากข่าวในสังคมปัจจุบันการทะเลาะกันในสังคมไทยเกิดได้ง่ายและมีจำนวนมากขึ้นทุกวัน (ณรงค์ เส็งประชา, 2538)

สังคมไทยในอดีต เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมประเพณีและความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง สังเกตได้จากการสร้างวัดที่มีความยิ่งใหญ่ในชุมชน ชุมชนมีความสามัคคี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการเสียสละแต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ภาวะเศรษฐกิจบีบคั้น ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไป ส่งผลให้คนในชุมชนห่างเหินจากวัด ชุมชนตำบลชุมช้าง อำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคายก็เช่นเดียวกัน วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากปัญหาในครอบครัวมีความรุนแรงขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อยลงวิถีชุมชนเริ่มห่างเหินจากวิถีธรรมทางพระพุทธศาสนา จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ของชุมชนตำบลชุมช้าง อำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคายตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนมีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้เพื่อลดความขัดแย้งในครอบครัว

2. เพื่อศึกษาบริบทของครอบครัวในตำบลชุมช้าง อำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคาย

3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ของชุมชนตำบลชุมช้าง อำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคายตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ประชาชนระดับผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนและพระสงฆ์ จำนวน 25 รูป/คนมีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งเอกสารออนไลน์จากเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เช่น โครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีความสัมพันธ์ ทฤษฎีความขัดแย้ง ทฤษฎีปัญหา เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบของสังคม
4. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบปลายเปิดเพื่อทราบปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและหลักธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหา การสัมภาษณ์กลุ่มในชุมชนเพื่อสรุปประเด็นความขัดแย้งและวิธีการแก้ไขปัญหา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา แล้วสรุปเป็นประเด็น
5. วิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาสรุปเป็นเอกสารงานวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของชุมชนในตำบลชุมช้าง อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคายตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้ทราบแนวทางแก้ไขปัญหาคครอบครัว 2 ประการคือ

1. ปัญหาในครอบครัวอันมีสาเหตุมาจากสามีและภรรยาไม่มีความเข้าใจ ดังนี้
 - 1) ปัญหาครอบครัวในด้านบทบาทภายหลังจากแต่งงานคู่สมรสทั้ง 2 จะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากเดิมไปสู่มุมมองของสามีภรรยาซึ่งต่างก็มีบทบาทเฉพาะของตนเอง แต่การที่จะระบุชัดเจนว่า บทบาทใดเป็นของใครในลักษณะที่ตายตัวนั้น คงเป็นไปได้ยาก ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ทั้งสามีและภรรยาต้องเคารพและยอมรับในบทบาทของกันและกัน มี

การปฏิบัติตนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาทของตน โดยไม่เข้าไปก้าวภายในบทบาทของคู่สมรสจนกลายเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว

2) ปัญหาครอบครัวในด้านทัศนคติและค่านิยมจากความแตกต่างของครอบครัวเดิมที่หล่อหลอมด้วยพ่อแม่หรือบุคคลอื่นในครอบครัวก่อนที่จะมีการแต่งงาน ทำให้ทั้งคู่มีทัศนคติค่านิยม และวิถีปฏิบัติบางอย่างแตกต่างกัน เช่น ความคิดเห็นในเรื่องเศรษฐกิจ เงินทอง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และทัศนคติทางเรื่องเพศ เป็นต้น (ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2537) หากคู่สมรสยังมีทัศนคติ และค่านิยมแตกต่างกันมาก สิ่งที่มาคือ ปัญหาครอบครัว แต่หากทั้งคู่มีความเข้าใจ และพยายามปรับปรุงทัศนคติ และค่านิยมให้สอดคล้องกันได้ ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้น

3) ปัญหาครอบครัวในด้านความประพฤติดหากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมปรับเปลี่ยนความประพฤติดของตนเอง และยังยึดติดอยู่กับรูปแบบการดำเนินชีวิตก่อนแต่งงาน โอกาสแห่งความขัดแย้งภายในครอบครัวที่จะนำมาสู่ปัญหาครอบครัวย่อมมีมาก ซึ่งสิ่งที่จะลดข้อขัดแย้งเหล่านี้ได้ ก็คือการปรับตัวเข้าหากัน

4) ปัญหาครอบครัวในด้านภาวะทางอารมณ์การตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา หรือการโต้ตอบต่อสถานการณ์ที่แตกต่างกันของสามีและภรรยา อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งบาดหมาง และไม่เป็นที่พอใจของอีกฝ่าย เพราะฉะนั้น ชีวิตสมรสจะประสบความสำเร็จได้ ย่อมขึ้นอยู่กับ การประนีประนอม ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความสามารถในการปรับตัวเข้าหากัน

5) ปัญหาครอบครัวในด้านการขาดความซื่อสัตย์ความไม่ซื่อสัตย์ในชีวิตสมรส เป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งของความล้มเหลวในชีวิตการแต่งงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงิน หรือเรื่องชู้สาว ชีวิตสมรสที่มีความสุขควรอยู่กันอย่างเปิดเผยทั้ง 2 ฝ่าย มีความจริงใจซึ่งกันและกัน เพราะสิ่งที่ตามมาภายหลังการขาดความซื่อสัตย์ก็คือ ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนกลายเป็นสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งในที่สุด

6) ปัญหาครอบครัวในด้านทางเพศความสัมพันธ์ทางเพศเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ หากสอดคล้องกับความรัก ย่อมทำให้เกิดความสัมพันธ์ในหญิงชายมากขึ้น เพศสัมพันธ์จึงเป็นประเด็นร่วมที่สามีและภรรยาต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ เพื่อการปรับเปลี่ยนและปรุงแต่งให้เกิดความสมดุล

2. ปัญหาครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากสังคมมีแนวทางแก้ไข ดังนี้

1) ปัญหาครอบครัวในด้านวัฒนธรรมพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น ศาสนา ภาษา ความเชื่อ และแผนการดำรงชีวิต หากวัฒนธรรมพื้นฐานที่สามี ภรรยา มีเหมือนกัน ก็ย่อมมีโอกาสเกิดความขัดแย้งน้อยลง แต่หากสามีและภรรยามีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ต่างกันมาก ก็ย่อมมีโอกาสนำมาซึ่งความขัดแย้งมากขึ้น ดังนั้น จึงต้องมีการปรับตัว และยอมรับวัฒนธรรมของอีกฝ่ายให้ได้จึงจะช่วยลดความขัดแย้งให้น้อยลง

2) ปัญหาครอบครัวในด้านการประกอบอาชีพอาชีพเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งสามีและภรรยาต้องมีอาชีพ ซึ่งอาจจะเป็นอาชีพของตนเอง หรือทำงานเป็นลูกจ้างนอกบ้าน หากสามีภรรยาไม่มีอาชีพแล้ว ก็ย่อมไม่มีทรัพย์สินเงินทองที่จะมาใช้จ่าย จุนเจือสมาชิกในครอบครัว ทำให้เกิดความยากจน ความยากจนอาจนำมาสู่ความขัดแย้งกันในครอบครัวได้

3) ปัญหาครอบครัวด้านเครือญาติ เครือญาติของสามีและภรรยา มีส่วนเป็นได้ ทั้งผู้ส่งเสริมความมั่นคง และเป็นทั้งผู้ทำลายชีวิตการสมรสของคู่สามีภรรยา โดยเฉพาะกรณีที่ สามีหรือภรรยาต้องเข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านของคู่สมรสภายหลังการแต่งงาน ซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่ พี่น้องหรือเครือญาติของคู่สมรสอาศัยอยู่ด้วย ความขัดแย้งที่เกิดเพราะสาเหตุอันเนื่องมาจากเครือญาติจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้มาก หากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้ง 2 ฝ่ายเป็น คนที่รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และชอบนำเอาแนวคิดของบุคคลอื่นนอกเหนือไปจาก ครอบครัวของตนเองมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

4) ปัญหาครอบครัวในด้านเศรษฐกิจปัญหาด้านการเงินสำหรับชีวิตคู่มักเป็น ปัญหาที่พบได้โดยทั่วไป และเป็นปัญหาที่สำคัญมากปัญหาหนึ่ง เพราะเงินทองเปรียบเสมือน ตัวแทนของทุกสิ่งทุกอย่างที่เอื้อประโยชน์ และความสุขให้ชีวิต ทำให้รายได้ของครอบครัวกลายเป็น ปัจจัยหนึ่งซึ่งสังคมใช้เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการใช้ชีวิตคู่ ซึ่งจะได้รับความสะดวกสบายจากคนในสังคมหากครอบครัวนั้นมีความร่ำรวย

5) ปัญหาครอบครัวในด้านความคาดหวังของครอบครัวและสังคมความคาดหวัง ของครอบครัวและสังคมอันมีหลายปัจจัยรวมกันเช่น ความร่ำรวย การศึกษา ความเป็นคนดี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเกิดความคาดหวังของสมาชิกในครอบครัว และจากบุคคลรอบข้างใน สังคม ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน หากสมาชิกในครอบครัวสามารถตอบสนองต่อความ

คาดหวังเหล่านั้นได้ ก็ย่อมนำความสุขมาให้แก่คนในครอบครัว และเป็นที่น่าพอใจของคนในสังคม แต่หากตรงข้ามกัน คือ ครอบครัวมีความยากจน ไร้การศึกษา ไร้สมาชิกที่เป็นคนดีเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความผิดหวังของสมาชิกในครอบครัว และความคาดหวังของสังคมเช่นเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัวตามมา

3. วิธีแก้ปัญหาครอบครัวปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว มีแนวทางแก้ไข ดังนี้

1) ความซื่อสัตย์และไว้วางใจ เช่น ความซื่อสัตย์ไม่นอกใจกัน ความซื่อสัตย์ในการเงิน ความซื่อสัตย์ทางวาจาด้วยการไม่พูดโกหก สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2) ตอบสนองเรื่องเพศสัมพันธ์ให้ดีการมีเพศสัมพันธ์ถือเป็นความต้องการทางกามารมณ์พื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมี ซึ่งชายหญิงนั้นต่างก็มีความต้องการทางเพศตามวัยหรือสภาพร่างกายที่กำหนดระดับความต้องการ การตอบสนองความต้องการทางเพศของอีกฝ่ายได้ จึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อีกฝ่ายไม่คิดนอกใจ เพราะหากไม่สามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้ อีกฝ่ายก็มักสงสัยในความรักที่มีให้ สงสัยถึงความซื่อสัตย์ต่อกันว่ามีอยู่หรือไม่ และหากรุนแรงเกิน คือ อาจหาวิธีอื่นที่สามารถตอบสนองต่อตน เช่น การมีหญิงหรือชายอื่น แต่ทั้งนี้มิใช่จะเกิดขึ้นในทุกคน แต่หากผู้ที่รู้จักหักห้ามความต้องการนั้นได้ด้วยการใช้หลักธรรมพิจารณาหรือคอยเตือนใจตนไม่ให้ประพฤติดิถีก็ย่อมไม่ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมาได้

3) ขยันทำงานหาเงินทองจุนเจือครอบครัวในสังคมปัจจุบัน เรื่องเงินทองเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นปัจจัยที่จะช่วยจุนเจือครอบครัวให้มีอยู่มีกิน และให้เป็นปกติสุขได้ แต่การที่จะได้มาซึ่งเงินทองเหล่านั้น ก็ต้องรู้จักทำอาชีพการงาน มิใช่ไม่ทำอะไรเลย คอยแต่โชคกลางหรืออาศัยผู้อื่นคงไม่ได้ หากไม่มีเงินทองแล้ว คนในครอบครัวย่อมอดอยาก เป็นทุกข์ทางกายและใจ นำมาสู่ความขัดแย้งกันในเวลาต่อมา

4) การท่อมเทกำลังกายและกำลังใจให้แก่กันการอุทิศตนให้แก่กันหรือการท่อมเทกำลังกาย กำลังใจให้แก่สมาชิกในครอบครัว เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความรัก และความห่วงใยที่มีให้แก่กัน สมาชิกครอบครัวที่ได้รับยอมมอบความรักเป็นสิ่งตอบแทน และที่สำคัญคือ การทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักท่อมเทตนให้แก่ผู้อื่นเช่นกัน

5) การเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อการเอาใจใส่และเอื้ออาทร คือ การแสดงออกถึงความห่วงใย ทั้งในด้านการอยู่อาศัย สุขภาพกายและใจ เงินทองทรัพย์สิน สำหรับใช้จ่าย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ มีความจำเป็นต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ให้มีอย่างเพียงพอ

6) การยอมรับในตัวตนของกันและกันและการยอมรับในตัวตนของคู่ชีวิตหรือสมาชิกในครอบครัว เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงออกถึงความรักที่แท้จริง อันปราศจากความรังเกียจ การดูหมิ่นซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะ เป็นทางรูปร่าง ทางชาติตระกูล ทางฐานะเงินทอง ทางการศึกษา เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้จะต้องยอมรับให้ได้ก่อนที่จะมาแต่งงานอยู่ด้วยกันหรือ หากรับรู้ภายหลังก็ต้องยอมรับในสิ่งเหล่านั้นจึงจะทำให้ชีวิตคู่ดำเนินไปได้ โดยไม่ให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา

7) การเคารพให้เกียรติคู่สมรสการเคารพให้เกียรติต่อผู้เป็นสามีหรือภรรยา ถือเป็น การแสดงออกถึงการรู้จักคุณค่าของอีกฝ่าย รู้จักในสิทธิของอีกฝ่าย และเป็น การให้ความสำคัญต่ออีกฝ่าย สิ่งเหล่านี้ เมื่อสามีหรือภรรยาได้รับแล้ว ย่อมทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ตนเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของอีกฝ่าย และจะแสดงออกด้วยการรู้จักให้การเคารพแก่กันเช่นกัน

8) รู้จักอดทนและให้อภัยการใช้ชีวิตคู่แต่ละคนอาจมีสิ่งที่เหมือน สิ่งที่แตกต่าง อาจมีสิ่งที่ชอบ และสิ่งไม่ชอบ จึงต้องกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่รู้จักอดทน ไม่รู้จักนิ่งเฉย หรือไม่รู้จักคำว่าขอโทษและให้อภัย ก็ย่อมจะเพิ่มความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น แต่หากทั้งคู่รู้จักที่จะกระทำในสิ่งที่กล่าวมาก็ย่อมลดความขัดแย้งลงได้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาจากเอกสาร การลงพื้นที่โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มระหว่างผู้นำชุมชนหลายกลุ่มประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งตัวแทนในหน่วยงานต่างๆ ในอำเภอโพธาราม และพระสงฆ์ที่เป็นพระสอนศีลธรรมประจำอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ทำให้ได้แนวทางการจัดการความขัดแย้งในครอบครัวของชุมชนตำบลชุมช้างดังนี้

บริบทของครอบครัวในตำบลชุมช้าง จากการศึกษาพบว่า บริบทของครอบครัวในตำบลชุมช้าง โดยส่วนมากประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา เป็นส่วนมาก และอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันในด้านการประกอบอาชีพ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ใช้ในการลดความขัดแย้งในครอบครัวที่ค้นพบในการศึกษาคือหลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 ศีล 5 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักทศ 6 หลักสมชิวิตา 4 หลักสังคหวัตถุธรรม 4 หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์และหลักอาทีโกคิยะ 5

ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวในชุมชนตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย มี 2 ประการคือ

1. ปัญหาในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างสามีภรรยาได้แก่ปัญหาครอบครัวในด้านบทบาทปัญหาครอบครัวในด้านทัศนคติและค่านิยมปัญหาครอบครัวในด้านความประพฤติปัญหาครอบครัวในด้านภาวะทางอารมณ์ปัญหาครอบครัวในด้านการขาดความซื่อสัตย์ปัญหาครอบครัวในด้านทางเพศ

2. ปัญหาครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากสังคมได้แก่ปัญหาครอบครัวในด้านวัฒนธรรมปัญหาครอบครัวในด้านการประกอบอาชีพปัญหาครอบครัวด้านเครือญาติปัญหาครอบครัวในด้านเศรษฐกิจปัญหาครอบครัวในด้านความคาดหวังของครอบครัวและสังคม

แนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวในชุมชนตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคายได้แก่ความซื่อสัตย์และไว้วางใจตอบสนองเรื่องเพศสัมพันธ์ให้พอดีขยันทำงาน หาเงินทองจนเจือครอบครัวการทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจให้แก่กันการเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อการยอมรับในตัวตนของกันและกันการเคารพให้เกียรติคู่สมรสรู้จักอดทนและให้อภัย

หลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ 1.เมตตา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ 2. กรุณา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ 3. มุทิตา : ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 4. อุเบกขา : การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดียอมได้ดี ใครทำชั่วยอมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม อิทธิบาท 4 ได้แก่ 1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น 4. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

และศีล 5 เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วจะสนับสนุนธรรมข้ออื่นๆให้เจริญงอกงามได้ ดังนั้นบุคคลในครอบครัวและในสถาบันสังคมที่เกี่ยวข้อง และองค์กรต่างๆ ควรให้ความสำคัญในการนำหลักธรรมมาใช้ในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อสมาชิกในครอบครัวที่ถูกต้อง มีน้ำใจต่อกัน รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตน มีความสามัคคีปรองดอง ช่วยกันร่วมสร้างบรรยากาศแห่งความสงบสุข ปราศจากความก้าวร้าวรุนแรงใดๆ

ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยได้พบและสนทนากับบุคคลที่มีบทบาทในชุมชน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ครู อาจารย์ จึงมีข้อเสนอแนะในแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวในชุมชนตำบลชุมช้าง อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย เพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ดังนี้

ผู้นำชุมชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว ควรมีส่วนร่วมในการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการผลิตสื่อสีขาวที่มีความสัมพันธ์กับธรรมคำสอนที่ง่ายต่อการปฏิบัติเพื่อประสานรอยร้าว ความกดดัน ความรุนแรงทั้งทางจิตใจและร่างกาย ของคนในครอบครัวให้กลับคืนดี เกิดความสามัคคี การปรองดองกันดังเดิม โดยเน้นให้ลูกๆ รู้จักกตัญญู กตเวทิต่อบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และครูอาจารย์ต้องมีส่วนชี้แนะนักเรียนให้กำลังใจในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม พระสงฆ์ที่สอนศีลธรรมก็ควรนำหลักธรรมที่เข้าใจง่าย อธิบายถึงผลในด้านลบของการประพฤติผิดศีลธรรมในแต่ละข้อ นอกจากนั้นทุกฝ่ายต้องคอยสอดส่องดูแลเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมครอบครัวในการผลิตสื่อโฆษณาต่างๆ ในภาคธุรกิจอาจเป็นปัจจัยก่อความรุนแรงในครอบครัวได้ และเกี่ยวข้องโยงใยกับสถาบันครอบครัว ต้องร่วมกันสร้าง “คุณธรรมนิยม” หรือ “ความดีนิยม” แทนที่ “วัตถุนิยม” ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เพราะเห็นได้ชัดแล้วว่า ทั้งในสังคมตะวันตก ตะวันออก และสังคมไทย ความนิยมในวัตถุ หรือมูลค่าทางวัตถุ เป็นสาเหตุใหญ่ที่นำไปสู่ความรุนแรงในปัจเจกบุคคลและในครอบครัว มากกว่าที่จะนำความสุขสงบมาให้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- จรรย์ พรหมอยู่. (2526). ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสไตร์.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์และคณะ. (2545). สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2538). มนุษย์กับสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสไตร์.
- ดารา ทีปะपाल. (2538). สังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2537). สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสไตร์.